

INSPRAAKREACTIE VAN NATUURPUNT GENT/ WERKGROEP GENTBRUGSE MEERSEN

ONDERWERP

KENNISGEVING/ONTWERP-MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

SIGMAPROJECT SCHEDEMEANDER GENT-WETTEREN

Opdrachtgever: Waterwegen en Zeekanaal NV

Datum: 20 februari 2017

1. Inleiding

Een project-MER moet alle milieugevolgen van een project op wetenschappelijk verantwoorde wijze bestuderen, bespreken en evalueren om zodoende voor het milieu schadelijke activiteiten te detecteren en bij te sturen. Die doelstelling kan enkel gehaald worden als de uitgangspunten correct zijn en alle valabele alternatieven overwogen worden, hun milieugevolgen op objectieve wijze bestudeerd worden. Een project-MER is een grondig te overwegen en dus belangrijk element in de politieke besluitvoering.

Deze kennisgeving is volgens de initiatiefnemer Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z) te beschouwen als een uitnodiging aan alle betrokkenen om mee te denken over de gewenste inhoud van dit project (blz 13).

Maar eigenlijk vond W&Z een project-MER overbodig, aangezien een verzoek tot ontheffing van de Project-MER plicht ingediend werd op 1 april 2015 (blz 36). Deze ontheffing werd door de Vlaamse overheid gelukkig niet toegestaan. Bijkomende maatregelen en onderzoek zijn wel degelijk noodzakelijk.

Natuurpunt Gent denkt al jaren mee over dit project. Onze vereniging grijpt deze kennisgeving opnieuw aan om met deze inspraakreactie een andere visie en een positief alternatief te bepleiten. Natuurpunt Gent is niet alleen. De bewonersgroep GEzwiNT en het Gents Milieufrent vormen samen met Natuurpunt Gent een coalitie met breed maatschappelijk draagvlak die het project in een andere richting wil sturen.

Natuurpunt Gent maakt gebruik van deze inspraakmogelijkheid om aan te tonen dat de ontwerp-milieueffectrapportage van W&Z verkeerde uitgangspunten heeft, lacunes vertoont in de beoordeling van de milieueffecten en dat de initiatiefnemers een waardevol en wetenschappelijk onderbouwd alternatief bewust niet bespreken ten nadele van een eigen geoptimaliseerd project.

2. Beschrijving van het project van W&Z

Voor een goed begrip van ons betoog geven wij eerst kort samengevat een beschrijving van het project van W&Z en de geplande ingrepen op de Zeeschelde en de omgeving (blz 58 en verder):

- a. Er komt een **sluis** op Sigmapeil ter hoogte van **Heusden** met een stuwkoker die passage van migrerende vissen mogelijk moet maken. Een **constant waterpeil** zal ingesteld worden ten koste van de getijden.

- b. De bestaande **sluis te Gentbrugge** wordt gerenoveerd en permanent open gezet. Om passage van voetgangers en fietsers mogelijk te maken komt er een beweegbare brug die hoog genoeg is om pleziervaart toe te laten.
- c. De **verontreiniging** in de waterbodem ter hoogte van de Arbed-site zal **volledig afgegraven** worden.
- d. De voormalige **zandwinningsput van Melle** zal aangetakt worden op de Schelde om het verlies aan getijdennatuur deels te compenseren. Hiervoor moet een bres gemaakt worden in de bestaande Scheldedijk met een passerelle. De ringdijk aan de buitenkant krijgt de functie Sigmaking.
- e. Een **vaarprofiel** zal gebaggerd worden in de Zeeschelde tot aan de sluis in Heusen. Verder stroomafwaarts in het deel dat getijafhankelijk blijft zal de frequentie van **baggerwerken** toenemen.
- f. Het projectgebied wordt toegankelijk voor **pleziervaart** en in de toekomst eventueel voor **passagiersvaart**. Momenteel voorziet het project nog geen aanlegsteiger voor passagiersvaart ter hoogte van Gentbrugge.
- g. Het deelgebied **Bastenakkers** wordt ingericht als gecontroleerd **overstromingsgebied (GOG)** in het kader van het Geactualiseerde Sigmaplan.
- h. Het deelgebied **Ham** wordt ingericht als gecontroleerd **overstromingsgebied (GOG)** met invulling als gecontroleerd gereduceerd getijdengebied (GGG) in het kader van het Geactualiseerde Sigmaplan.

3. Verkeerde uitgangspunten, lacunes en negatieve milieueffecten van het project van W&Z

3.1. Onterechte koppeling van 2 afzonderlijke projecten

Het project van W&Z bestaat uit twee deelprojecten, namelijk:

- het Sigmaproject Zeeschelde Gentbrugge-Melle
- het Sigmaproject Bastenakkers-Ham

W&Z koppelt de twee deelprojecten “functioneel” om tot een geïntegreerd Sigmaproject Scheldemeander Gent-Wetteren te komen (blz 18 en verder). **W&Z heeft een fusie van 2 afzonderlijke projecten nodig om op 2 belangrijke punten een deficit in het Sigmaproject Zeeschelde Gentbrugge-Melle te compenseren:**

- Zonder koppeling haalt W&Z de veiligheidsdoelstellingen niet.
- De koppeling is nodig om een afwijking op het verbod tot wijzigen van de beschermde aanwezige vegetatie (slikken en schorren) te motiveren.

De Vlaamse Regering besliste op 28/04/2006 tot uitvoering van het Sigmaplan Bastenakkers-Ham in het kader van het Geactualiseerde Sigmaplan met het oog op creatie van extra getijdennatuur (blz 30). De uitvoering van dit gecontroleerd overstromingsgebied moest volgens de beslissing van de Vlaamse Regering ten laatste in 2015 gestart zijn (blz 82).

Het Sigmaproject Bastenakkers-Ham moest dus eigenlijk al voltooid zijn en extra veiligheid bieden in het Scheldebekken in geval van wateroverlast. Dit project loopt grote vertraging op door de kunstmatige koppeling met het andere Sigmaproject. De beslissing van het bekkenbestuur die aan de basis ligt van het huidige Sigmaproject Zeeschelde Gentbrugge-Melle werd pas in 2010 genomen (blz 32).

Door de koppeling van de 2 projecten is het Sigmaplan Bastenakkers-Ham nu gereduceerd tot deelproject: geen extra getijdennatuur, maar compensatie voor aantasting van de veiligheid en verlies van getijdenatuur stroomopwaarts. Zonder deze koppeling kan W&Z het deelproject Zeeschelde Gentbrugge-Melle nooit ten uitvoer brengen. De koppeling is er dus enkel om een groot deficit te verdoezelen.

Het Sigmaplan Bastenakkers-Ham is beslist beleid en moet overeenkomstig de beslissing van de Vlaamse regering uitgevoerd worden zonder koppeling met andere projecten om meer vertraging te vermijden.

3.2. Verantwoording van het project: pleziervaart

De richtlijnen van de Vlaamse Overheid verplichten W&Z de rol/noodzaak van het project binnen het Geactualiseerde Sigmplan toe te lichten en inzicht te geven waarom het plan bijdraagt tot de veiligheids- en natuurdoelstellingen ervan.

De Vlaamse regering legde vast dat het optimale Sigmplan bestaat uit de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden en lokale dijkverhogingen, waarbij op systematische wijze de varianten vergeleken worden op basis van hun maatschappelijke kosten en baten en maximaal gestreefd moet worden naar natuurontwikkelingsprojecten.

Het bouwen van een sluis met het oog op pleziervaart past hier niet in. Bevaarbaarheid voor recreatie is geen doelstelling van het Sigmplan.

Het Geactualiseerde Sigmplan heeft 3 pijlers: veiligheid, natuurlijkheid en toegankelijkheid. In 2010 werden studies uitgevoerd op het niveau van de Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium (OS) waarin projecten benoemd werden ter bevordering van de veiligheid en om natuur nieuwe kansen te geven. Toegankelijkheid komt enkel ter sprake in verband met het vlot bereikbaar houden van de haven van Antwerpen (blz 29). Recreatie zoals pleziervaart is geen onderwerp van de OS. Wel zijn er tal van inzichten in de OS rond natuurherstel. Zo schrijft men onder andere dat veiligheid en natuurlijkheid het beste gediend zijn met een dynamisch systeem. Gebrek aan ruimte en dynamiek zijn de oorzaak van de degradatie van het ecologische systeem en de afname van biodiversiteit. Het dominante kenmerk van de Zeeschelde is net die dynamiek dankzij de getijden.

Het project-MER verwijst naar het Infrastructuur Masterplan Vlaamse Waterwegen (blz 33), waarbij het ontbreken van een route via de Boven-Zeeschelde als een knelpunt aanzien wordt. Hier wordt duidelijk dat men op financiële ondersteuning op Europees niveau rekent om het Scheldetraject toegankelijk te maken voor pleziervaart... Europees geld voor pleziervaart om door Europa beschermde natuur te vernietigen?

W&Z wil met dit prestigieuze project pleziervaart aantrekken, maar vanuit de recreatieve scheepvaart is er geen vraag naar een alternatieve vaarroute over de Schelde. Ook de stad Gent, die inzet op recreatieve en toeristische scheepvaart, is geen vragende partij.

3.3. Veiligheid

Veiligheid moet in het kader van het geactualiseerde Sigmplan worden gerealiseerd door een combinatie van dijkwerken en aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden. De creatie van ontpolderingen en wetlands natuur moet ook toelaten een duurzaam en robuust Schelde-estuarium uit te bouwen. Deze natuurprojecten creëren meer ruimte voor de rivier, wat resulteert in extra berging bij stormtij (blz 153).

De Zeeschelde is een getijdenrivier met een grote getijamplitude. Het is een sterk gekanaliseerde zoetwaterrivier die een relatief beperkte functie heeft voor scheepvaart. W&Z wil het uiteinde van het gebied verplaatsen naar Heusden door de bouw van een sluis.

De Vlaamse Regering wil een duurzaam waterbeleid in Vlaanderen zoals beschreven in het decreet betreffende het Integraal Waterbeleid. Het decreet voorziet dat er in de strijd tegen wateroverlast meer ruimte voor water wordt gecreëerd (blz 135). De watertoets moet leiden tot een duurzaam waterbeleid in Vlaanderen. Doel van de invoering van de watertoets is het voorkomen of beperken (met een motiveringsplicht) van schadelijke effecten op het watersysteem. Deze doelstelling wordt niet gehaald bij uitvoering van het project van W&Z.

Met het bouwen van een sluis en het reduceren van het getijdengebied realiseert W&Z precies het omgekeerde. Er is een groot verlies aan oppervlaktewater onderhevig aan getijdendynamiek en dus een verlies aan buffercapaciteit. De Zeeschelde stroomopwaarts van de sluis heeft een langerekte wateroppervlakte van circa 24,5 ha.

Het Sigmaproject Zeeschelde Gentbrugge-Melle vertoont een groot deficit op het gebied van veiligheid, zelfs rekening houdend met de ontpoldering te Melle. Het is slechts door de inrichting van Bastenackers-Ham erbij te betrekken dat W&Z kan besluiten dat een sluis te Heusden geen aantasting vormt van de veiligheid en dus een neutrale operatie is.

Het Sigmaplan beoogt geen neutrale operatie, integendeel. Er moet extra ruimte komen voor de Schelde. Dit project hypothekeert een deel van de beschikbare bergingscapaciteit. Deze bergingscapaciteit zou in de toekomst in het kader van bv klimaatadaptatie nog nodig kunnen zijn (blz 168).

3.4. Historische vervuiling

De bodemkwaliteit van de Schelde is slecht: chroom, zink, benzo(a)pyreen, cadmium, koper, lood,... (blz 109). Deze verontreiniging is een historische erfenis van de activiteiten van Arbed te Gentbrugge. W&Z stelt dat de waterbodem ter hoogte van de Arbed-site volledig afgegraven moet worden.

Men verwijst naar staalnames uit 2013 om tot de conclusie te komen dat de waterbodem nalevert (verspreiding van de vervuiling) en dat de bovenste lagen properder zijn, maar niet op alle plaatsen en niet voor alle parameters, in vergelijking met de onderliggende lagen (blz 63). Uit het onderzoek blijkt dat er ondanks de nalevering er in de huidige situatie geen sprake is van normoverschrijding van de milieukwaliteitsnorm. Als men baggert vallen er wel normoverschrijdingen van zware metalen te verwachten (blz 183).

De Zeeschelde tussen Gentbrugge en Melle wordt al decennialang niet meer gebaggerd. De vervuiling is al die jaren ter plaatse gebleven. W&Z vond de situatie al die tijd niet ernstig genoeg om in te grijpen.

De reden daarvoor is duidelijk: **W&Z beheert waterwegen en de focus ligt daarbij op volledig op bevaarbaarheid**. Lees de missie op de website van W&Z: "... beheer van de bevaarbare waterwegen in haar werkingsgebied...". Het DNA van W&Z staat geprogrammeerd op bevaarbaar maken/houden van waterwegen. Het scheepvaartverkeer loopt al tientallen jaren via de Ringvaart. W&Z was niet geïnteresseerd in de Schelde, want de waterweg werd niet bevaren en de vervuiling mocht dus rustig ter plaatse blijven en ingekapseld worden door een dikke laag sediment. Het is perfect mogelijk dat de zogenaamde nalevering zich al die tijd voorgedaan heeft zonder dat maatregelen getroffen werden.

Pas op het moment dat de visie van W&Z veranderde en pleziervaart in het vizier kwam werd de al lang aanwezige historische vervuiling plots als problematisch bestempeld.

Niets wijst erop dat de code van goede praktijk voor sanering van onderwaterbodems (OVAM) wordt gerespecteerd. Over de uitvoering van de afgraving van de vervuilde specie en de milieu-impact van deze ingrijpende werken blijft dit project-MER veel te vaag, wat onaanvaardbaar is gezien de grote risico's die verbonden zijn aan dergelijke werkzaamheden. Er kunnen veel vragen gesteld worden:

- Hergebruik van zwaar vervuilde specie is onmogelijk. Wij lezen dat de vervuilde weggebaggerde specie zal afgevoerd worden "waarschijnlijk naar Argex te Kruike" (blz 124). Of nog: "...kan geborgen worden op een monostort categorie 2, zoals bijvoorbeeld Argex te Kruike" (blz 119). Wij vragen duidelijkheid. Waar moet het gif naartoe?

- Er staat niet bij hoe het afvoeren zal gebeuren: over het water of over de weg? Nergens in dit project-MER valt daar iets over te lezen.
- Wat is het alternatief als verwerking niet kan in Kruibeke?
- W&Z stelt dat er tijdens de aanlegfase heel wat werfverkeer zal zijn, vooral door de afvoer van baggerspecie (blz 75). Als een dergelijke hoeveelheid gevaarlijk slib in vrachtwagens over de weg moet vervoerd worden, hoe zal men dat aanpakken, hoe zal men de plaatselijke bevolking ontzien en beschermen tegen eventuele calamiteiten? In geval van afvoer over het water: welke veiligheidsmaatregelen zal men treffen?
- Hoe zullen de arbeiders beschermd worden tijdens het verwijderen van die uiterst giftige specie?
- Tijdens het baggeren worden normoverschrijdingen van zware metalen verwacht. Dit kan zware gevolgen hebben voor het aquatische ecosysteem in de waterkolom van het gehele Scheldebekken. Voor het verwijderen van de verontreiniging zal gewerkt worden met een geschikt baggertuig en een tijdelijke dam om verpreiding te voorkomen (blz 206). Zal dit volstaan? Wat als het toch fout loopt?
- Waarom krijgen de normoverschrijdingen door het baggeren slechts een beperkt negatieve score in het project-MER (blz 183)?

Natuurpunt zal de volksgezondheid altijd als prioriteit hebben en wil in geen geval dat noodzakelijke saneringen van gevaarlijke specie op toekomstige generaties afgewenteld worden. Wij zijn echter van mening dat er grondig moet nagedacht worden over deze problematiek, rekening houdend met de hiervoor geschetste context waarbij de verontreiniging enkele decennia lang ter plaatse mocht blijven. De remedie kan erger zijn dan de ziekte. Het project-MER vertoont in ieder geval belangrijke lacunes op dit vlak.

Zeker is dat het al dan niet verwijderen van deze problematische vervuiling geen deel mag uitmaken van het Sigmaphan en volledig los moet staan van invoering van pleziervaart.

3.5. Nieuwe vervuiling

De waterkwaliteit van de Schelde is er de laatste jaren op vooruit gegaan, maar de waarden zijn niet goed: matig verontreinigd tot aanvaardbaar (blz 142). Na aanleg van de sluis in Heusden zal er minder wateruitwisseling zijn en kleinere verversing. Bovendien zal de kwaliteit van het Scheldewater lijden onder de afvoer van de zijwaterlopen, die bovendien nog zal moeten opgepompt worden omwille van de permanente hoge waterstand. De biologische waterkwaliteit van bijvoorbeeld de Rietgracht is zeer slecht tot slecht.

In de sluis van W&Z zouden kokers aangebracht worden en komen er versassingen in het halve jaar dat de pleziervaart activiteit vertoont. De vervuiling zal echter grotendeels ter plaatse in de Schelde blijven na de bouw van de sluis door het verdwijnen van de dynamiek van de Schelde, het afsluiten van het getij. Er zal een groot pand met stilstaand water ontstaan, een kunstmatig waterlichaam, een uitbreiding van de Gentse binnenwateren, ter vervanging van het huidige natuurlijk waterlichaam (blz 191). De waterkwaliteit op de Schelde is momenteel slechter dan die op de Gentse binnenwateren, dus het is niet uitgesloten dat er een negatieve impact zal zijn of dat er zelfs een normoverschrijding zal komen (blz 203-204).

Slikken en schorren – gedoemd om te verdwijnen in dit project – werken als zuiveringsgebieden voor water waar sediment kan bezinken en biologische en chemische processen het water zuiveren (blz 184), waar nutriënten – zoals stikstof – gerecycleerd worden (blz 277). Getijdengebieden spelen een belangrijke rol in het verminderen van de vuilvracht en hebben een positief effect op het zuurstofgehalte (blz 196). De slikken en schorren zullen verdwijnen na het bouwen van de sluis, evenals de brede rietkragen. Ook riet heeft een zuiverende werking. Toch houdt W&Z voor dat de waterkwaliteit slechts beperkt negatief beïnvloed zal worden. Wij vragen een correcte objectieve inschatting van het belang van rietkragen, slikken en schorren.

3.6. Copy/paste van beschermde natuur?

De effecten van het Sigmaproject moeten in kaart gebracht worden omdat het deelgebied ter hoogte van Melle Habitatrichtlijngebied is. Jammer genoeg is niet de hele Scheldearm tot aan de sluis van Gentbrugge als Habitatrichtlijngebied aangeduid. Hoe dan ook zijn de natuurwaarden van de Zeeschelde – omdat die zo belangrijk zijn voor het zoete deel van het estuarium – meegeteld bij de instandhoudingsdoelstellingen (blz 242). Dit betekent dat in het MER moet beoordeeld worden of er een betekenisvolle aantasting is van de natuurwaarden, wat zeer zeker het geval is.

De Zeeschelde ter hoogte van het projectgebied valt onder habitattype 1130 “Estuaria” met als voornaamste karakteristiek dat er ruimte is voor hoogdynamische processen waarbij het sediment bij elk getij continu in beweging is. **Het Schelde-estuarium geldt in Europa als een zeldzaam voorbeeld van een estuarium waarin de volledige gradiënt van zoet naar zout water nog onder invloed van de getijdenwerking staat.** Bedreigingen voor dit habitat zijn: baggeren, sluisen en verontreiniging. (Bron: “Europees beschermde natuur in Vlaanderen” INBO 2007). W&Z wijst het gebied ten onrechte toe aan habitattype 1330 “Atlantische schorren” (blz 244). Niet correct en niet toevallig een habitattype dat veel minder zeldzaam is op Europees niveau.

Bij de aanleg van de Ringvaart in 1969 viel de bovenafvoer van de Zeeschelde te Gentbrugge weg en in 1982 vielen de baggerwerken weg. Zo begon een spontane ontwikkeling tot waardevol zoet estuarien natuurgebied. De dynamiek van de getijden is een zeer belangrijk structuurkenmerk met ecologische waarde voor een natuurlijke waterloop. De inrichting van de oude zandwinningsput van Melle kan het verlies niet compenseren. Dat zal een laag dynamisch gebied opleveren. Door de vorm en dynamiek zal dit compensatiegebied een snellere vegetatiesuccessie kennen, veel vlugger aanleiding geven tot verlanden en dus een ander type natuur als resultaat zal hebben. Omdat het gebied Bastenackers-Ham buiten dit project valt (zie punt 3.1 hierboven) is de compensatie ook in oppervlakte ontoereikend.

Recente publicaties van het INBO tonen aan dat de Zeeschelde Gentbrugge-Melle in vergelijking met andere gebieden in het Schelde-estuarium uitzonderlijk gunstig evolueert. Het gebied doet in toenemende mate dienst als paaiplaats en kraamkamer voor meerdere vissoorten, die van hieruit de Schelde opnieuw koloniseren. Ook blijkt het gebied – in vergelijking met andere gebieden in de Schelde – een uitzonderlijk hoog aantal doortrekkers en wintergasten te bekoren op basis van het aanwezige voedselaanbod aan bodemorganismen (het zogenaamde benthos).

77% van het zoete slikareaal van de Zeeschelde komt op het traject Gentbrugge-Melle voor waardoor het een belangrijk overwinteringsgebied is voor watervogels (blz 261). Onder impuls van vegetatiesuccessie zijn rietvogels steeds succesvoller geworden. De biomassa aan bodemleven als belangrijke bron van voedsel voor vissen en vogels is ter hoogte van dit traject hoger dan in de rest van het zoete deel. Het belang wordt nog in de hand gewerkt door de beperkte verstoring en het vorstvrije karakter van het gebied (blz 275).

Bij uitvoering van het project wordt een langgerekt lint, de getijderivier, vervangen door patches in een andere configuratie. Hoewel de besproken gebieden geen deel uitmaken van het Vlaams Ecologisch Netwerk heeft de Schelde een belangrijke natuurverbindingsfunctie (blz 242), met een ruimtelijk interessante relatie met de natuurgebieden Damvallei en Gentbrugse Meersen. Deze natuurverbindingsfunctie is een realiteit. Als bewijs kunnen wij het voorbeeld aanhalen van de bever, die na een eeuw afwezigheid opnieuw waargenomen wordt in het projectgebied. Over de waarnemingen van deze rode lijstsoort en de gevolgen van het project op de kansen voor de soort geen woord in het project-MER.

Uit het bovenstaande blijkt dat het niet realistisch is voorop te stellen dat met een eenvoudige copy/paste een evenwaardig natuurgebied kan bekomen worden op een andere plaats. Op de Schelde is natuur aanwezig van onschatbare waarde, zeldzaam op Europees niveau. Wij vragen aan W&Z om de kans te grijpen de natuurwaarden van dit in Europa unieke gebied te beschermen en te verbeteren.

3.7. Andere milieueffecten van het project van W&Z

Een korte samenvatting van andere effecten van het project van W&Z:

- **Geluidshinder** door pleziervaart geeft rustverstoring en geluidsoverlast voor bewoners, zachte recreanten in de natuurgebieden en van het aanwezige vogelbestand (blz 236). De impact op de organisatie van natuur en recreatie in de Gentbrugse Meersen kan niet gemilderd worden (blz 372).
- Het wegvallen van de getijwerking – die historisch al bestaat sinds de middeleeuwen – verandert de Schelde in statische rivier en zorgt voor een **breuk in de historische continuïteit en de samenhang van het landschap** dat al bestaat van de 15^e eeuw (blz 331). De langgerekte vorm van dit dynamische stuk riviernatuur zorgt voor een sterke ruggengraat die omliggende natuurgebieden met elkaar verbindt. Er bestaan geen maatregelen om het wegnemen van het getij te compenseren.
- **Het project scoort slecht op duurzaamheid.** Door de aanleg van de sluis zal er stroomopwaarts bijna 5 miljoen m³ meer moeten gepompt worden voor afwatering naar de Schelde (blz 172).
- Parallel aan de sluis zullen lange kokers geplaatst worden die **vismigratie** moeten mogelijk maken, wat op zich positief is. Maar de Schelde doet volgens een rapport van het INBO op dit traject al dienst als paaiplaats en kraamkamer voor **tijgebonden vissoorten**, wat na het bouwen van de sluis niet meer het geval zal zijn. De aanwezigheid van deze soorten is van cruciaal belang voor het herstel van vispopulaties in het geval van calamiteiten.
- Op de plaats waar de Schelde en de Ringvaart in Wetteren samenvloeien zal een zogenaamde spie verwijderd worden om een bochtverbreding te maken ten behoeve van pleziervaart, teneinde een vlotte draaibeweging mogelijk te maken voor schepen (blz 357). Deze **Spie Zeeschelde-Ringvaart** met een oppervlakte van **1,7 ha** staat als biologisch zeer waardevol te boek (blz 250). Het verwijderen zorgt voor een enorm grondverzet en veel overlast tijdens de inrichting.
- De voormalige **zandwinningsput van Melle** zal ontpolderd worden. De huidige toestand van dit gebied wordt beschreven als “ruigte en water” en zal na de ingreep “getijdennatuur” worden (tabel 11-1, blz 102), waarmee men de suggestie geeft dat er winst is door creatie van nieuwe natuur. Maar op dit moment is de vegetatie op deze plaats al biologisch waardevol. Ook het diepe water van de zandwinningsput is biologisch waardevol (blz 248). **Op het gebied van natuur wordt dus geen winst geboekt.** Hier komt geen nieuwe natuur maar andere natuur.

Nog enkele passages die enerzijds de absurditeit van dit project aantonen, of anderzijds een gebrek aan objectiviteit, pogingen om gevolgen van het plan te minimaliseren:

- Over de groenpool Gentbrugse Meersen deze passage: “Om een duidelijke scheiding tussen de luwe natuurzones en de druk gebruikte recreatieve as van de Scheldedijk te realiseren wordt een **fysieke barrière** voorzien” (blz 95)... Geluidsschermen langs de Schelde? W&Z is bezig met hakhoutbeheer langs dit traject, dus de fysieke barrière zal alleszins niet door bomen gevormd worden.
- Nog eentje over de Gentbrugse Meersen: “De vooropgestelde organisatie van de groenpool Gentbrugse Meersen met **afname van verstoring** en gebruiksintensiteit richting de Zeeschelde **zal verstoord worden**” (blz 363).
- Over de watertoets lezen wij letterlijk: “Vissen zullen zich uit de voeten (vinnen) kunnen maken maar indien de werken tijdens het paaiseizoen plaatsvinden, kan wel schade aan eventueel afgezette viseieren optreden tijdens de werken” (blz 195).
- Conclusie watertoets: “Er dient geconcludeerd dat het niet uit te sluiten is dat het project een impact zal hebben op het aanwezige ecosysteem” (blz 204).
- Over pleziervaart: “In deze ruimtelijke en beleidscontext is bijkomende recreatie dan ook een **positief effect, ook al verdwijnen er unieke ecotopen in de stad.** Het effect wordt beperkt positief beoordeeld” (blz 355).

4. Ons project = een jaarrond gecontroleerd gereduceerd getijdengebied

Het plan van W&Z krijgt in deze milieueffectenrapportage de beste score, omdat het op foute uitgangspunten gebaseerd is en omdat W&Z vergelijkt met alternatieven die het zelf gekozen heeft, waarbij tot in het absurde geprobeerd wordt het eigen project te bevoordelen. Bijzonder kwalijk is het feit dat er alternatieven zijn die W&Z kent, maar weigert te onderzoeken.

Natuurpunt is als vereniging niet louter tegen dit project onder het motto “not in my back yard” en heeft ook nooit beweerd dat er geen ingrepen nodig zijn. Wij hebben een positieve benadering met als doel de veiligheid te verzekeren en waardevolle natuur te beschermen, een alternatief met een totaal andere filosofie dat een breed maatschappelijk draagvlak heeft.

Samen met bewonersgroep GEzwiNT en het Gents Milieufrent hebben we aangedrongen op overleg met alle betrokken actoren onder supervisie van de gouverneur van Oost-Vlaanderen Jan Briers.

Ons project is een jaarrond gecontroleerd gereduceerd getijdengebied (GGG) zonder sluis, met een knijpconstructie die zal zorgen voor gereduceerde getijden en verminderde sedimentatie. Als alternatief kan ook een stormvloedkering onderzocht worden.

Ons project jaarrond GGG biedt:

- **Betere garanties op het vlak van veiligheid.**
- **Minder sedimentatie en onderhoudsbaggerwerken.**
- **Een geringere kostprijs dan de voorstellen met een sluis.**
- **Betere garanties voor het halen van de natuurdoelstellingen**

Op uitnodiging van gouverneur Jan Briers heeft professor Patrick Meire (UA) op 10 oktober 2016 het overleg bijgewoond. Hij heeft als onafhankelijk expert toelichting gegeven bij de scenario's die op tafel lagen voor de invulling van de Zeeschelde Gentbrugge-Melle.

Patrick Meire bevestigde wat wij weten over de Zeeschelde tussen Gentbrugge en Melle op het vlak van watervogels en ontwikkeling van estuariene natuur (zie hierboven onder punt 3.6) en bevestigde het belang van de getijdenwerking voor de algemene waterkwaliteit van de Schelde (hierboven uitgelegd onder punt 3.5). Tot slot legde hij de nadruk op het belang van sedimentatie in de Zeeschelde. Bij de bouw van een sluis zal het slib zich op andere plaatsen in de Schelde afzetten, wat een belangrijke impact op het hele bekken kan hebben.

Op basis van deze wetenschappelijke uiteenzetting beslisten de lokale besturen unaniem dat het niet wenselijk zou zijn pleziervaart op dit specifieke traject van de Zeeschelde te organiseren.

W&Z verwierp het voorstel jaarrond-GGG echter en dit louter op basis van het ontbreken van bevaarbaarheid, hiermee onze stelling opnieuw bewijzend (zie hierboven onder punt 3.4): het DNA van W&Z als beheerder van waterwegen staat volledig geprogrammeerd op bevaarbaar maken. W&Z is niet geïnteresseerd in natuur op “haar” rivier. Natuur wordt enkel getolereerd in getijdengebieden waar geen schepen kunnen varen.

Aan het verzoek van Jan Briers en Patrick Meire om toch een studie te doen naar een jaarrond-GGG zonder sluis werd geen gevolg gegeven. Het niet onderzoeken van deze optie in dit project-MER is gezien het maatschappelijk belang van dit project ontoelaatbaar en zorgt voor een nieuw en belangrijk hiaat bovenop alle eerder besproken foute uitgangspunten en lacunes.

5. Het geoptimaliseerd project van W&Z

Naar aanleiding van het overleg op 15/09/2015 tussen de verschillende actoren onder het toezicht van gouverneur Jan Briers, en onder druk door een gebrek aan draagvlak voor haar project bij de lokale overheden, heeft W&Z de optie van het inrichten van een gecontroleerd gereduceerd getijdengebied (GGG) onderzocht. **Hierbij werd voor de start van het overleg als absolute randvoorwaarde uitdrukkelijk overeengekomen met W&Z dat bevaarbaarheid geen doelstelling of toetsingskader zou zijn.**

W&Z liet twee opties bekijken:

- Ons project = een jaarrond GGG.
- Een half jaar getijden (winter), een half jaar pleziervaart (zomer) = een winter GGG.

W&Z zet een hele redenering op (blz 374 → 379) om tot de conclusie te komen dat zowel het jaarrond GGG als het winter GGG de nadelen van het project milderend omdat ze estuariene natuur toelaten, en dat het winter GGG als bijkomend voordeel heeft dat scheepvaart in de zomer mogelijk is. De filosofische beslissing is bijgevolg: **“Er is daarom gekozen voor een winter GGG als een compromis tussen de verschillende visies van de betrokken partijen en volgens een holistische optimalisatie van verschillende functies”** (blz 379).

Van een compromis kan geen sprake zijn, want W&Z oordeelt opnieuw volledig in functie van pleziervaart met een sluis tegen de gemaakte afspraken in. W&Z moet de eerlijkheid hebben te vermelden dat werkelijk alle betrokken partijen dezelfde visie delen, behalve W&Z.

Met deze redenering voert W&Z ons project – een jaarrond GGG – definitief af en doet enkel een inrichtingsvoorstel voor een winter GGG, het eigen zogenaamd geoptimaliseerd project. Vervolgens worden de milieueffecten van een winter GGG alleen nog vergeleken met het oorspronkelijke project. De milieueffecten van een jaarrond GGG worden totaal genegeerd.

De foute uitgangspunten, lacunes en het grootste deel van de nadelige milieueffecten die wij eerder in ons betoog in detail uitgelegd hebben blijven zo natuurlijk van toepassing.

Als we zelf een korte vergelijking maken kunnen we het volgende stellen:

- Sterkere reductie van sedimentatie bij een jaarrond GGG, in grotere mate dan bij een winter GGG.
- Minder pompwerking voor afwateren van zijrivieren en riolen bij een jaarrond GGG dan bij winter GGG en oorspronkelijk project, wat ook invloed heeft op de kostprijs.
- Creatie van meer slik met meer ontwikkeling van benthos bij een jaarrond GGG in vergelijking met een winter GGG. Op basis van de gegevens van de UA kan een verlies aan biomassa met grootteorde 75% worden verwacht.
- Bij een jaarrond GGG moet de **Spie Zeeschelde-Ringvaart** niet weggegraven worden wat een enorme besparing oplevert. Een winter GGG zorgt voor een nog groter grondverzet dan het oorspronkelijk project.
- Een goed bestudeerde gerichte aanpak zorgt al jaren voor een sterke vermindering van de overlast door **knijten** – kleine stekende insecten die allergische reacties veroorzaken – wat zo zal blijven bij een jaarrond GGG. Na de bouw van de sluis zullen knijten met het oorspronkelijk project geen habitat meer hebben. Bij een winter GGG bestaat de kans dat de knijten wel opnieuw een habitat vinden.

Het is onverantwoord om de Zeeschelde Gentbrugge-Melle te gebruiken voor een experiment – wat een kunstmatige situatie als een winter GGG absoluut is – waar men het resultaat niet kan van voorspellen omdat het nog niet uitgeprobeerd werd.

6. BESLUIT

Vanaf de kennisgeving van het plan-MER eind 2012 tot nu blijft W&Z onverminderd doorzetten met een project dat in gebreke blijft op de meeste essentiële punten hierna kort samengevat:

- 2 afzonderlijke projecten worden onterecht gekoppeld om het plaatje te doen kloppen.
- Pleziervaart blijft het objectief hoewel het geen doelstelling is van het Sigmaplan.
- Het Sigmaplan beoogt geen neutrale operatie. Er moet extra ruimte komen voor de rivier.
- Vervuiling van het water is een serieuze bedreiging bij uitvoering van het project.
- Natuur die zelfs op Europees niveau zeldzaam is verdient het om beschermd te worden.
- Vele andere effecten van het project zijn nadelig.
- Een volwaardig alternatief wordt niet bestudeerd.
- Een experimenteel alternatief wordt wel bestudeerd.

Als W&Z onze bezwaren niet ernstig neemt en blijft weigeren om objectief het alternatief van onze coalitie – een jaarrond GGG – ernstig te bestuderen en het behoud van het Gents Zwin niet wil overwegen, dan is het enige alternatief een lange juridische procedure tot bij de Raad van State, nog meer tijdverlies, en nog meer verspilling van overheidsgeld.

De bemiddelingspoging door gouverneur Jan Briers was onvoldragen omdat W&Z niet wilde afstappen van het principe om pleziervaart op de Zeeschelde te introduceren. W&Z staat alleen, blijft in conflict met de visie van een coalitie van actievoerders met een breed draagvlak die gesteund wordt door de lokale politiek (zowel bestuur als oppositie).

W&Z mist een enorme kans om samen met alle lokale actoren voluit te kiezen voor een positief alternatief, voor natuur en duurzaamheid, voor een project dat aantrekkelijk en vooruitstrevend kan zijn met meerwaardeprojecten, een uithangbord voor de Schelde, waarop de bewoners en lokale overheden fier zijn en waar mensen van ver buiten de regio op af komen.

Natuurpunt hoopt dat W&Z in dit pleidooi een uitgestoken hand ziet.

Afstappen van het principe van pleziervaart op de Zeeschelde Gentbrugge-Melle is geen toegeving van W&Z maar een constructief verbond met de vele mensen die ijveren voor het behoud van dit waardevolle natuurgebied, is geen nederlaag maar iets waar W&Z mee zou kunnen uitpakken als een grote realisatie.

Natuurpunt is voor het behoud van wat waardevol is dankzij een constructief, wetenschappelijk onderbouwd, haalbaar en betaalbaar alternatief.

Natuurpunt vraagt dat een inrichtingsvoorstel voor een jaarrond GGG uitgewerkt wordt waarbij onderzocht wordt hoe de breedte van de Schelde maximaal kan gebruikt worden om een zo groot mogelijke getijdenamplitude te realiseren met aanvaardbare sedimentatie en rekening houdend met de veiligheidsdoelstellingen.

NATUURPUNT GENT/WERKGROEP GENTBRUGSE MEERSEN, 31/03/2017.